

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
YOUNG SCIENTISTS COUNCIL

ISSN 2308-4855 (Print)
ISSN 2308-4863 (Online)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК:

**Міжвузівський збірник наукових праць молодих
вчених Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка**

HUMANITIES SCIENCE CURRENT ISSUES:

**Interuniversity collection of Drohobych
Ivan Franko State Pedagogical University
Young Scientists Research Papers**

ВИПУСК 39. ТОМ 3
ISSUE 39. VOLUME 3

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 8 від 29.06.2021)*

Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. – Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. – Вип. 39. Том 3. – 312 с.

Видання розраховане на тих, хто цікавиться питаннями розвитку педагогіки вищої школи, а також філології, мистецтвознавства, психології.

Редакційна колегія:

Пантюк М.П. – головний редактор, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Душний А.І.** – співредактор, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка), член-кореспондент (Міжнародна академія наук педагогічної освіти); **Дмитрів І.І.** – відповідальний секретар, кандидат філологічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Андрєєв В.М.** – доктор історичних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка); **Бермес І.Л.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка); **Галів М.Д.** – доктор педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галик В.М.** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Гжесяк Ян** – доктор габілітований, надзвичайний професор кафедри (Державна вища професійна школа); **Гриченко Г.З.** – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Дутчак В.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Засць В.М.** – кандидат мистецтвознавства, заступник декана факультету народних інструментів (Національна музична академія України імені Петра Чайковського); **Зимомря І.М.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Ужгородський національний університет); **Іванишин П.В.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Корсак Р.В.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Ужгородський національний університет); **Кравчик М.О.** – кандидат філософських наук, доцент (Міжнародний гуманітарний університет); **Маршалек-Кава Джоанна** – доктор наук, доцент (Університет Миколая Коперника в Торуні, Торунь, Польща); **Масненко В.В.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького); **Мафтин Н.В.** – доктор філологічних наук, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Мацьків П.В.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Невмержицька О.В.** – доктор педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Оршанський Л.В.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пантюк Т.І.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Петречко О.М.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Печарський А.Я.** – доктор філологічних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Синкевич Н.Т.** – кандидат мистецтвознавства (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ситник О.М.** – доктор історичних наук, доцент, завідувач кафедри (Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького); **Сташевська І.О.** – доктор педагогічних наук, професор, проректор з навчальної роботи (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України, академік (Міжнародна академія наук педагогічної освіти); **Сташевський А.Я.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України, академік (Міжнародна академія інформатизації); **Стецик Ю.О.** – доктор історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Стреначикова Марія** – доктор наук (doc. CSc., PhD.), (Академія мистецтв у Банській Бистриці); **Тельвак В.П.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Устименко-Косоріч О.А.** – кандидат мистецтвознавства, доктор педагогічних наук, професор, директор навчально-наукового інституту культури і мистецтв (Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка); **Чик Д.Ч.** – доктор філологічних наук, доцент (Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка); **Яворська Г.Х.** – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний гуманітарний університет); **Янишин Б.М.** – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник (Інститут історії України НАН України); **Яремчук В.П.** – доктор історичних наук, професор (Національний університет «Острозька академія»)

Збірник індексується в міжнародній базі даних Index Copernicus International.

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 6143 від 28.12.2019 р. (додаток 4) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки, 012 – Дошкільна освіта, 013 – Початкова освіта, 014 – Середня освіта (за предметними спеціалізаціями), 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями), 016 – Спеціальна освіта).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі філологічних наук (035 – Філологія) та у галузі культури і мистецтва (022 – Дизайн, 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, 024 – Хореографія, 025 – Музичне мистецтво, 026 – Сценічне мистецтво, 027 – Музеєзнавство, пам'яткознавство, 028 – Менеджмент соціокультурної діяльності).

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» Серія КВ № 19906-9706Р від 14.05.2013 р.

Усі електронні версії статей збірника оприлюднюються на офіційному сайті видання www.aphn-journal.in.ua

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних та посилань.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Засновник і видавець – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, співзасновники Ільницький В.І., Душний А.І., Зимомря І.М.
Адреса редакції: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, обл. Львівська, 82100. тел.: (03244) 1-04-74, факс: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2021
© Пантюк М.П., Душний А.І., Зимомря І.М., 2021

Лілія ТЕРЕЩЕНКО,

orcid.org/0000-0002-2774-8540

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету
(Вінниця, Україна) *tereshchenko_l@yahoo.com*

Віолета НЕЧИПОРЕНКО,

orcid.org/0000-0002-2429-9487

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету
(Вінниця, Україна) *violavuk@gmail.com*

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ ІМЕН У ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРАХ ДЛЯ ДІТЕЙ

Стаття присвячена проблемам перекладу власних імен у літературних творах для дітей. Імена в таких творах часто є промовистими, тобто містять додаткову інформацію про походження, характер, звички персонажа. У такому імені може бути «прихована» інтертекстуальна інформація, котра стає для маленького читача своєрідним викликом, здатним пробудити дослідницький інтерес. Складність перекладу промовистих імен зумовлюється низкою чинників: різницею в тлумаченні змісту самим автором і перекладачем; часовою та культурною відстанню між текстом оригіналу й аудиторією, яка читатиме переклад; розбіжністю трактування певних символів у двох культурах; розбіжністю в категоріях роду у двох мовах; грою слів, яка втрачається при перекладі; суб'єктивними перевагами перекладача тощо. В основі перекладів власних імен лежить одна з двох стратегій – доместикації чи форенізації. Обидві стратегії мають свої переваги та недоліки для дитячої аудиторії. Утім нерідко обирається саме стратегія одомашнення тексту через вікові особливості сприйняття дітьми чужоземних імен. Варто, на нашу думку, дотримуватися єдиної стратегії, щоб уникнути необгрунтованого поділу імен персонажів на «своїх» і «чужих», що може завадити правильному сприйняттю змісту тексту. Пропонуємо таку послідовність дій при перекладі власних назв: 1) з'ясувати етимологію власної назви; 2) виявити семантично мотивовану основу імені, перевірити, чи несе ця семантика значущу інформацію про персонаж; 3) дослідити всі можливі варіанти перекладу, у тому числі історично закріплені варіанти; 4) підібрати найдоцільніший відповідник; 5) узгодити знайдений відповідник із вимогами словотвору та правопису мови перекладу; 6) проаналізувати й оцінити рівень смислового наближення перекладу до оригіналу. Найважливішим при виборі відповідника є трактування перекладачем авторської інтенції, адже при правильному її поясненні перекладач зазвичай бачить ономастикон твору як елемент глобальнішої системи, у якій він доповнює сюжетно-композиційні, стилістичні й образні характеристики тексту.

Ключові слова: власне ім'я, промовисте ім'я, дитяча література, стратегії доместикації та форенізації.

Liliia TERESHCHENKO,

orcid.org/0000-0002-2774-8540,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Philology and Translation
Vinnytsia Institute of Trade and Economics
of Kyiv National University of Trade and Economics
(Vinnytsia, Ukraine) *tereshchenko_l@yahoo.com*

Violeta NECHYPORENKO,

orcid.org/0000-0002-2429-9487,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Philology and Translation
Vinnytsia Institute of Trade and Economics
of Kyiv National University of Trade and Economics
(Vinnytsia, Ukraine) *violavuk@gmail.com*

PROBLEMS OF TRANSLATING PROPER NAMES IN CHILDREN'S LITERATURE

The article deals with the problems of translating proper names in literary works for children. Names in such works are often classified as tell-tale names, i.e. they contain additional information about the origin, character, and habits of the character. Speaking names may also reveal some "hidden" intertextual information that becomes a kind of challenge for young reader, which can arouse research interest in them. The difficulty of translating tell-tale names is determined by a number of factors: the difference in the interpretation of the content by the author and the translator; the temporal and cultural distance between the original text and the audience that will read the translation; differences in the interpretation of certain symbols in the two cultures; differences in gender categories in the two languages; play upon words, which is lost in translation; subjective preferences of the translator, etc. Translation of proper names is based on one of two strategies – domestication or foreignization. Both strategies have their advantages and disadvantages for children. However, the strategy of domestication of the text is often chosen because of the age peculiarities of children's perception of foreign names. In our opinion, it is necessary to follow a single strategy to avoid unjustified division of the names of the characters into "proper" and "strange", which may interfere with the correct perception of the content of the text. We offer the following sequence of actions when translating proper names: 1) discover the etymology of the proper name; 2) identify the semantically motivated basis of the name, check whether this semantics carries significant information about the character; 3) explore all possible options for translation, including historically established options; 4) choose the most appropriate match; 5) check the chosen variant according to the requirements of word formation and spelling of the target language; 6) analyze and assess the level of semantic approximation of the translation to the original. The most important thing when choosing an equivalent is the translator's interpretation of the author's intention, because when it is correctly explained, the translator usually sees the onomasticon of the work as an element of a more global system in which it complements the compositional, stylistic and figurative characteristics of the text.

Key words: proper name, tell-tale name, children's literature, domestication and foreignization strategy.

Постановка проблеми. Зростання популярності найкращих світових зразків дитячої літератури, представлених різними мовами світу, змушує дослідників усе частіше говорити про переклад творів для дітей як окремий напрям перекладу. Зокрема, до основних проблемних моментів, пов'язаних із перекладом дитячої літератури, відносять такі: 1) допустимість «одомашнення» або адаптації тексту, щоб він став зрозумілішим малолітнім читачам; 2) розмитість образу дитини/дитинства з точки зору цільової аудиторії перекладу (текст, можливо, буде читатися дорослими дітям або дітьми-підлітками); 3) необхідність створити переклад, який буде легкий для прочитання та зрозумілий «недосвідченим» читачам; 4) семіотичні аспекти перекладу (взаємодія словесного й зображувального кодів); 5) жанрові особливості перекладу дитячої літератури, яка насичена грою слів, римами, зразками нісенітниці та звуконаслідування, що вимагають від перекладача особливого творчого підходу.

Окрім наведених вище труднощів, особливої уваги, на нашу думку, потребує процес перекладу власних назв у творах для дітей. В іменах персонажів нерідко закладений глибинний зміст, деякі з них містять інтертекстові послання. Здебільшого розуміння обсягу антропонімікону не збігається в рамках авторської та перекладацької семіосфер. З огляду на це, перша семіосфера, закодована в тексті, викликає складнощі при перекладі. До того ж контроверсійним є питання збереження культурної специфіки при перекладі імен (Sikorska, 2017). Наявність таких складнощів зумовила

потребу дослідження перекладів власних імен у літературних творах для дітей в аспекті інтерпретації позначуваного та трансформації кодів у перекладах.

Аналіз досліджень. Поширення популярних зразків кінематографу й літератури, у тому числі дитячих казок та історій у жанрі «фентезі», ставить перед перекладачами завдання розробити оптимальні процедури підбору адекватних форм перекладу власних імен, котрі зустрічаються в таких творах. У цій царині дослідження шляхів перекладу власних імен науковці послуговуються плідним доробком як вітчизняних (Венгрєнівська, 2008; Ворона, 2013; Карпенко, 2001), так і зарубіжних (Davies, 2003; Fernandes, 2006; Nord, 2003) дослідників. Сучасні українські науковці насамперед приділяють увагу способам перекладу прецедентних і «примовистих» імен з популярної англомовної літератури, зокрема творів Дж. К. Роулінг (Потапова, 2011), Дж. Мартіна (Борисова, 2014), Дж. Р. Р. Толкіна (Бережна, 2007), а також антропонімам у казкових текстах (Капніна, 2014) і в літературі жанру фентезі (Бережна, 2007).

Порівняльний і міжкультурний аспекти ономастики розробляє Л. Щетинін. Дослідник зазначає, що саме власні імена, що стали загальновідомими завдяки особливій значущості їх денотатів, першими долають міжкультурні кордони, включаючись у номеносферу людства (Щетинин, 2001: 59).

Цікавим, на нашу думку, є зауваження А. Потапової, що антропоніми можуть навмисно містити приховану інформацію, яка залишається неусвідомленою для «необізнаних» читачів або ж неяс-

ною для іноземців (Потапова, 2011: 77–78). Таким чином, ім'я може стати певним кодом, завдяки якому обізнана на ньому людина «прочитає» зміст тексту по-іншому, побачить у ньому особливі смислові акценти.

Ця ідея є суголосною нашому трактуванню моделі подвійної комунікації в художній літературі В. Шмідта, згідно з якою читач бере участь у двох комунікативних актах: з автором тексту й із оповідачем (Терещенко, 2020). Таким чином, літературне пізнання, по суті, передбачає збір та інтерпретацію даних з обох наративних планів, а також їх скрупульозне порівняння й пошук правдоподібних пояснень у випадку розбіжностей. Аналіз промовистих і прецедентних імен, залучених автором, може допомогти розкрити складні взаємозв'язки між обома наративними планами. Утім залишається під питанням здатність читацької аудиторії дитячого віку до проведення такої ускладненої аналітичної діяльності.

Ще один цікавий момент, що стосується зручності прочитання, – це те, що імена повинні запам'ятовуватися, якщо вони виконують свою первинну функцію референтності. На думку М. Тимочко, однією з функцій імен є забезпечення певної «впізнаваності» й «запам'ятовуваності», тобто імена повинні «певним чином залишатися в пам'яті, щоб вони виконували свою функцію як унікальні ідентифікатори об'єкта» (Тумочко, 1999: 225). Щоб виконати цю функцію, саме ім'я повинно мати певну унікальність у контексті, що відрізняє його з-поміж інших назв. Незнайомі іноземні імена з незвичайною фонологією та орфографією можуть негативно впливати на запам'ятовуваність, оскільки читацькій аудиторії стає важко «зберігати в пам'яті імена у варіанті, у якому вони з'явилися в літературному творі» (Тумочко, 1999: 226). Отже, антропоніми, з одного боку, є ідентифікаторами й передають смислові, семіотичні та звукові символічні значення, а з іншого – вони повинні певним чином бути зрозумілими маленьким читачам, аби не відштовхнути дітей від читання.

Мета статті – описати основні підходи до перекладу українською мовою власних імен, що зустрічаються в зарубіжних творах для дітей, а також окреслити контроверсійні моменти деяких перекладацьких рішень.

Виклад основного матеріалу. Одним із головних умінь перекладача в процесі роботи є вміння передати зміст тексту мовою перекладу, зважаючи той факт, що кожне ім'я або назва є відбитком соціокультурного компонента мови-джерела. Під час роботи з дитячою літературою перекладач має враховувати низку факторів задля збе-

реження своєрідності й неповторності творів, їх національного та культурного колориту, стилістичних рис. Перекладач також мусить знати й використовувати якомога більшу кількість технік перекладу в роботі, аби мати змогу підібрати найкращий спосіб перекладу ономастикону твору. Особлива увага повинна приділятися перекладу семантично-значущих антропонімів або «промовистих» імен (англ. *token, speaking, tellingnames, charactonyms*), аби якнайточніше передати зміст, який закладений автором для читача при створенні літературного твору.

Добре відомо, що при виборі імені для свого персонажа письменник ураховує фонематичний і морфемний склад антропоніма, з огляду на його здатність передати додатковий емоційно-експресивний відтінок, зберегти національний колорит, викликати певні асоціації або емотивний відгук у читацької аудиторії. Як зазначає Л. Щетинін, «кожне літературне ім'я отримує при «народженні» певне стилістичне навантаження, мета якого – зробити більш виразною фігуру названого таким іменем героя» (Щетинин, 2001: 58–62). При цьому автор може вжити загальноприйняті для певної культури й епохи імена, за допомогою яких буде передаватися інформація про національний, віковий або соціальний стан героя.

Доцільно, на нашу думку, дотримуватися такої послідовності перекладу антропонімів: 1) з'ясування етимології власної назви; 2) виявлення семантично мотивованої основи імені, перевірка, чи несе ця семантика значущу інформацію про персонаж; 3) дослідження всіх можливих варіантів перекладу, у тому числі історично закріплених варіантів; 4) підбір найдоцільнішого відповідника; 5) узгодження знайденого відповідника з вимогами словотвору та правопису мови перекладу; 6) аналіз та оцінка рівня смислового наближення перекладу до оригіналу.

Майстерність перекладача полягає в умілому використанні й поєднанні таких стратегій перекладу, як одомашнення та очуження, формами реалізації яких слугують різноманітні перекладацькі прийоми і трансформації. Американський теоретик та історик Л. Венуті для позначення перекладацьких стратегій вводить терміни «форенізація» й «доместикація» (Venuti, 1995). Доместикація (одомашнення) – це стратегія наближення тексту до культури мови перекладу, що може спричинити втрату частини культуро-обумовленої інформації тексту оригіналу. Форенізація (очуження), навпаки, є стратегією збереження культурного компоненту тексту оригіналу в перекладі (Venuti, 1995: 251–252).

У процесі аналізу перекладів ми спостерігаємо, що в більшості вони не відображають струнку й послідовну авторську семіотику літературних творів. Наявність такої особливості можна пояснити ментальною віддаленістю перекладачів від автора першотвору, різними семіосферами, що залишає слід як на рівні мовностилістичних аспектів твору, так й у відтворенні елементів сюжетної композиції.

Візьмемо як приклад цикл історій про маленьких кроленят авторства Женевьєви Юр'є, перекладений щонайменше 23 мовами. Розповідь про пригоди сім'ї кроликів у французькому оригіналі одразу виразно демонструє флористичний ономастикон, на що й указує сама назва «La Famille Passiflore». Відповідна семантика зберігається в перекладах західноєвропейськими мовами: іспанською (La Familia Pasaflore), португальською (A Família Passiflore), італійською (La Famiglia Passiflora), нідерландською (De Familie Passiebloem), флористичні асоціації зберігаються в німецькій – Familie Löwenzahn. Однак здебільшого в країнах центральної та східної Європи перекладачі чомусь удаються до іншого перекладу назви, де акцент із флористики переноситься на кроликів – «Wesołe przygody królików» (польська), «Жили-были кролики» (російська), «Tarrancsmesék» (угорська), «Велика книга кролячих історій» (українська).

Відповідний відступ від авторської системи образів відбувається й надалі, коли перекладачі мусять представити відповідники всім іменам кроликів, кожне з яких містить флористичний компонент. В англомовній версії перекладач надав перевагу саме цьому факту, відмовившись від транслітерації/транскрипції, а підібравши натомість як імена кроликів назви рослин, наприклад, *Poppy*, *Violette*, *Mistletoe*, *Periwinkle*, *Dentdelion*, *Papa Bramble*, *Aunt Zinnia*, а прізвище кролячої родини стало *Bellflower*.

Ситуація суттєво інша в українській версії, де перекладач намагався не стільки зберегти флористичний елемент у семантиці, скільки досягти дві інколи не поєднані мети – відтворити хоча б наближено фонетичну форму оригіналу та зберегти натяк на те, що імена персонажів є промовистими. У підсумку маємо лише три імені, пов'язані з рослинами, – *Розмаринчик* (*Romarin*), *Кільбабка* (*Dentdelion*), *Супоїжко* (*Agaric*). Частина перекладацьких рішень є, безумовно, успішною, зокрема зменшувально-пестлива форма *Розмаринчик*, яка дійсно звучить як власне ім'я. Також ім'я черепахи – *Тортилія Ломаліс* – прекрасно поєднує вихідну форму й суть (*la tortue Gudule Lamalice*).

Перекладач удало змінив загальне ім'я власним Тортилія (воно зберігає асоціацію з англійськими та французькими словами на позначення черепахи), а звукова заміна Ламаліс на Ломаліс активувала асоціацію зі словом «зломити», що відповідає сюжету казки.

Переклад імені хитрого лису *Jimmy Fox* українською був максимально простим – транслітерацією французької версії – *Джиммі Фокс*. Він пропонує маленьким українським і французьким читачам аналогічний досвід, а саме: здогадатися про сутність персонажа, переклавши простеньке слово «лис» з англійської мови. В англійському перекладі, навпаки, використана французька лексема *Renard*. Можливо, вона й нелегка для перекладу юним читачам, зате містить пряму алюзію на європейські байки XII століття про хитрого лиса на ім'я *Reynard the Fox*. Відтак діти отримують перший інтертекстуальний досвід.

Гірша ситуація з іншими іменами героїв казки. Хоч ім'я татка маленьких кроленят – *Онисим* (фр. *Papa Onésime*) – відповідає французькому оригіналу, українською воно звучить досить архаїчно й абсолютно невідоме сучасним дітям, що погіршує його сприйняття та запам'ятовування. Ще прикріше звучить натяк на цинізм в імені титоньки Цинії, котра насправді має у французькій версії флористичне ім'я *Zinia*. При транслітерації *Pirouette* – *Піруетта* відбувається зсув значення імені: з'являється натяк на стрибки («піруети»), а не на яскравий різновид квітки петунії.

Puurtinen T. припускає, що наявність багатьох іноземних імен і безліч незвичайних фонологічних послідовностей або навіть рідкісні написання в перекладі несуть із собою ризик створення мовних бар'єрів для молодих читачів (Puurtinen, 1995). На нашу думку, відсутність стрункої стратегії представлення промовистих імен у перекладі може також суттєво спантеличити юних читачів, «наближаючи» одних персонажів і викликаючи необґрунтовані негативні асоціації з іншими лише на основі помилкових асоціацій. Прагматика тексту завжди має домінувати над еквівалентністю.

За словами М. Тимочко, назви часто є семіотичними елементами тексту, які є найбільш нагальними й водночас найбільш проблемними для перекладу, особливо через їх семіотичне значення, яке часто пов'язане з культурою (Tymoczko, 1999). Наприклад, у дитячій літературі це перевантаження може змусити дитину-читача залишитися «на відстані» й не помітити повідомлення, що лежить в основі сюжету. Через цю причину перекладачі часто обирають стратегію одомашнення, висвітлюють сюжет, беручи до уваги культурне

тло, відоме отримувачу повідомлення, а не відтворюючи дивний та екзотичний світ, який іноді представлений в оригіналі, що дає змогу молодому читачеві краще зрозуміти зміст тексту.

Зокрема, через асоціацію з Дідом Морозом і сивочолим Святим Миколаєм змінено ступінь родинних зв'язків в українському перекладі листів, які Дж. Р. Р. Толкін писав своїм дітям щороку на Різдво, підписуючись *Father Christmas*. Для українських читачів він – Різдвяний Дід, навіть в афективних формах: «Ці печерні люди вміли малювати краще за тебе, *Дідусю-Різдвянчику*» порів. *Those cave-people could draw better than you, daddy Noel* (Толкін, 2017).

У низці випадків втрати неминучі, що зазвичай пов'язано з грою слів або словотвірними елементами. Наприклад, пояснення Різдвяного Діда, що його ім'я має щось спільне з іменем хлопчика Крістофера, залишилося б незрозумілим українським дітям без додаткового уточнення перекладача про етимологію імені Крістофер. Натомість англійським читачам достатньо лише зауважити спільну морфему: *Lots of love to you both and Christopher whose name is rather like mine. Father Christmas*. На жаль, додаткової підказки не отримало ім'я ще одного з головних персонажів, ведмедя Каргу, хоча Дж. Толкін наголошує, що ведмідь спілкується арктичною мовою, також згодом дає пояснення імен двох ведмежат-племінників. Утім перекладач лише транслітерує KARHU – КАРГУ, тоді як за ім'ям стоїть цікава інформація, яка, можливо, була відома безпосереднім адресатам листа. Слова *karhu* фінського походження, означає «ведмідь» (що й не дивно), стало назвою відомого виробника спортивного одягу та обладнання, зокрема, для лижного спорту ще в 30-ті рр. ХХ ст. Як бачимо, автор кидає невеличкі «виклики» своїй маленькій аудиторії. Відкритим залишається питання, як компенсувати їх втрати при перекладі.

Часом перекладачі вдаються до змін, доцільність яких сумнівна. Зокрема, суб'єктивними пре-

ференціями скоріше за все пояснюється переклад назви *Polar Bear* як *Білий Ведмідь/Північний Білий Ведмідь* упродовж усієї оповіді. Не зрозуміло, у чому перевага перекладу *Snowman – Снігова Людина*, замість звичного для дітей *Сніговик*.

Звичайно, куди важчими для інтерпретації є гендерні зміни, яких зазнають персонажі в перекладених версіях. Усім відомий приклад Сови в російсько- та українськомовних версіях історій про Вінні-Пуха А. Мілна показує, наскільки може змінитися соціальний контекст твору. Замість статечного, «мудрого» філіна/пугача (оригінальна версія – *Owl*), у радянській і подальших версіях казки в Чарівному лісі живе *Сова* – дама-«інтелектуалка». Така ситуація нівелює знаковість появи Кенги (справжньої жіночої та материнської фігури) у хлопчачому світі цієї казки.

Аналогічна розмитість образу відбувається в перекладі історії про дружбу домашньої собачки *Діви* та kota-гультая на ім'я *Блоха*. На нашу думку, еквівалентність лексем *flea – блоха* не може компенсувати заміну образу безстрашного волоцюги, володаря вулиць на щось маленьке, що асоціюється із жіночою статтю. Безумовно, нелегко знайти вдалий відповідник, однак припустимим може бути утворення складних або похідних слів, які б містили оригінальну основу, наприклад, у цьому випадку: *Блохастик, Блохобій, Блохотрус* тощо.

Висновки. Вибір методу та способу перекладу антропонімів, що мають певне смислове навантаження, зумовлюється низкою факторів: обраною перекладацькою стратегією, прогнозованим віком читачької аудиторії, словотвірними й експресивно-асоціативними характеристиками відповідників у мові перекладу, наявністю алітерації, рими та інших рис в оригінальному імені, творчою інтуїцією перекладача тощо. Основне завдання перекладача при цьому залишається незмінним – відшукати та розкрити текстові й інтертекстові значення антропонімікону та передати їх читачеві мовою перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бережна М. В. Антропонімія дитячої літератури жанру фентезі. Київ : ЗНУ, 2007. 149 с.
2. Борисова О. В., Юта М. О. Особливості перекладу власних назв (на матеріалі роману Дж. Мартіна «Гра престолів» та його перекладів українською мовою). *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2014. № 50. Ч. 1. С. 80–85.
3. Венгренівська М. А. Казкові імена і назви та їх переклад: слов'яно-неслов'янський контекст. *Слов'янський світ*. 2008. № 6. С. 203–220.
4. Віллемс М., Діттерліці Т. Історія Діви та Блохи. Харків : Vivat, 2018. 73 с.
5. Ворона О. В., Крисало О. В. Переклад промовистих імен (на матеріалі казки-притчі Дж. Оруелла «Колгосп тварин»). *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2013. № 9 (268). С. 11–17.
6. Капніна Г. І. Особливості відтворення антропонімів у процесі перекладу казок (на матеріалі німецького та українського фольклору). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2014. 249 с.
7. Карпенко Ю. О. Власні назви в художній літературі. *Наукові записки Кіровоградського держ. ун-ту*. Кіровоград, 2001. № 37. С. 170–172.

8. Потапова А. С. Відтворення стилістичних засобів у перекладі дитячої художньої літератури (на матеріалі українських, німецьких та російських перекладів творів Дж. К. Ролінг) : дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2011. 235 с.
9. Терещенко Л. Я. Антропонімікон художнього твору як вияв нарративного плану автора. *Вісник Запорізького національного університету. Серія «Філологічні науки»* : збірник наукових праць. 2020. Т. 1. Вип. II. С. 160–166.
10. Толкін Дж. Р. Р. Листи Різдяного Діда / пер. з англ. О. О'лір; консультант О. Фешовець. Львів : Астролябія, 2017. 160 с.
11. Щетинин Л. М. Ономастика как фактор межкультурной коммуникации. *Многоязычие как элемент культурного наследия*. Ростов-на-Дону : ООО«ЦВВР», 2001. С. 58–62.
12. Юр'є Ж. Велика книга кролячих історій / пер. з фр. В. Герман. Київ : Рідна мова, 2017. 352 с.
13. Davies E. A Goblin or a Dirty Nose? The Treatment of Culture-Specific References in Translations of the Harry Potter Books. *The Translator*. 2003. № 9 (1). P. 65–100.
14. Fernandes L. Translation of Names in Children's Fantasy Literature: Bringing the Young Reader into Play. *New Voices in Translation Studies*. 2006. P. 44–57.
15. Nord C. Proper Names in Translations for Children: Alice in Wonderland as a Case in Point. *Meta*. 2003. № XLVIII (1–2). P. 182–196.
16. Puurtinen T. Linguistic Acceptability in Translated Children's Literature : unpublished doctoral thesis, University of Joensuu, Joensuu. 1995.
17. Sikorska L., Ivanytska N., Nechyporenko V. Cultural communication through translation. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*. 2017. № 5/7. P. 45–48.
18. Tymoczko M. Translation in a Postcolonial Context. Manchester, 1999. 224 p.
19. Venuti L. The Translator's Invisibility. A History of Translation. Routledge, London; N. Y., 1995. 353 p.

REFERENCES

1. Berezhna M. V. Antroponimiya dytyachoyi literatury zhanru fentezi [Anthroponomy of children's literature in fantasy genre]. Kyiv : ZNU, 2007. 149 p. [in Ukrainian].
2. Borysova O.V., Yuta M.O. Osoblyvosti perekladu vlasnykh nazv (na materialy romanu Dzh. Martina «Hra prestoliv» ta joho perekladiv ukrayinskoyu movoyu) [Some translation peculiarities of the proper names (based on the novel "Game of Thrones" by George Martin and its translation into Ukrainian)]. *Movni i konceptualni kartyny svitu*. Kyiv : Vydavnychij Dim Dmytra Buraho, 2014. № 50 (1). pp. 80–85 [in Ukrainian].
3. Venhrenivka M.A. Kazkovi imena i nazvy ta yikh pereklad: slovyano-neslovyanskyj kontekst [Fairy-tale names and titles and their translation: Slavsc – Non-Slavic context]. *Slovyanskyj svit*. 2008. №6. С. 203–220 [in Ukrainian].
4. Willems Mo. Istoriia Divy i Blokhy [The story of Diva and Flea]. Kharkiv: Vivat, 2018. 73 p. [in Ukrainian].
5. Vorona O. V., Krysalo O. V. Pereklad promovystykh imen (na materialy kazky-prytchi DZh. Oruela «Kolhosp tvaryn») [The Translation of Speaking Names (based on the parable fairy tale «Animal Farm» by George Orwell)]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka*. 2013. № 9 (268). pp. 11–17 [in Ukrainian].
6. Kapnina H. I. Osoblyvosti vidtvorennya antroponimiv u procesi perekladu kazok (na materialy nimetskoho ta ukrayinkoho folkloru) [Features of rendering anthroponyms in translations of fairy-tales (based on German and Ukrainian folk-lore)]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiya»* 2014. 249 p. [in Ukrainian].
7. Karpenko Yu.O. Vlasni nazvy v khudozhnij literature [Proper names in fiction]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnogo universytetu*. Kirovohrad, 2001. № 37. pp. 170–172 [in Ukrainian].
8. Potapova A. Ye. Vidtvorennya stylistychnykh zasobiv u perekladi dytyachoyi khudozhnoyi literatury (na materialy ukrayinskykh, nimetskykh ta rosijskykh perekladiv tvoriv Dzh.K. Roling) : dysert. ...kand.. filol.. nauk. Kyiv, 2011. 235 p. [in Ukrainian].
9. Tereshhenko L.Ya. Antroponimikon khudozhnoho tvoriv yak vyjav naratyvnoho planu avtora [Anthroponymicon of a fiction text as manifestation of the author's narrative plan]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu: Zbirnyk naukovykh prats. Filolohichni nauky*. 2020. Т. 1 (II). pp. 160–166 [in Ukrainian].
10. Tolkin Dzh.R.R. Lysty Rizdvianoho Dida [Letters form Father Christmas]. Lviv: Vydavnytstvo «Astrolabiia», 2017. 160 p. [in English and Ukrainian].
11. Shhetynyn L. M. Onomastyka kak faktor mezhkulturnoj kommunykatsii [Onomastics as a factor of intercultural communication]. *Mnogoyazychiye kak element kulturnoho nasledia*. Ростов-на-Дону: ООО«ЦВВР», 2001. pp. 58–62 [in Russian].
12. Yurye Zh. Velyka knyha krolyachykh istorij / per. z fr. V. Herman. K: Ridna mova, 2017. 352 p. [in Ukrainian].
13. Davies E. A Goblin or a Dirty Nose? The Treatment of Culture-Specific References in Translations of the Harry Potter Books. *The Translator*. 2003. 9 (1). P. 65–100.
14. Fernandes L. Translation of Names in Children's Fantasy Literature: Bringing the Young Reader into Play. *New Voices in Translation Studies*. 2006. P. 44–57.
15. Nord C. Proper Names in Translations for Children: Alice in Wonderland as a Case in Point. *Meta*. 2003. XLVIII (1–2). P. 182–196.
16. Puurtinen T. Linguistic Acceptability in Translated Children's Literature : unpublished doctoral thesis, University of Joensuu, Joensuu. 1995.
17. Sikorska L., Ivanytska N., Nechyporenko V. Cultural communication through translation. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*. 2017. 5/7. P. 45–48.
18. Tymoczko M. Translation in a Postcolonial Context. Manchester, 1999. 224 p.
19. Venuti L. The Translator's Invisibility. A History of Translation. Routledge, London; N. Y., 1995. 353 p.

ЗМІСТ

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Єлизавета ПАНДИРЄВА. Доцільність використання рукотворних графічних написів у візуальному середовищі міста.....	4
Ганна СМЕХОВА. Особливості навчального процесу китайських студентів в курсі спеціального фортепіано: методичні рекомендації.....	9
Олександр СОЛДАТЕНКО. Використання синтезу філософії, історії та музики під час проведення інтегрованих занять із дисципліни «Історія музичного мистецтва» у ЗВО.....	15
Олена ТРИГУБ. Модель реалізації міждисциплінарних зв'язків як домінанта формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти у мистецьких закладах вищої освіти.....	22
Галина ФЕСЕНКО. Скульптура в міському дизайні: мистецтво артикуляції просторів.....	28
Володимир ХИЖИНСЬКИЙ. Інспірації прадавніми керамічними формами у творчості професійних художників-керамістів Вроцлава.....	35
Тетяна ЧУРПТА. Поневіряння та хореографічна діяльність Ігоря Андрєєва на Колимі.....	41
Валерій ШАФЕТА, Андрій ДУШНИЙ. До питання дидактичного репертуарного забезпечення оркестрів за участі баяна-акордеона на Львівщині.....	49
Юлія ШЕМЕНЬОВА. Методологія вивчення мурал-арту в постколоніальному дискурсі Португалії та Бразилії.....	58
Юй Сінья. Мовленнєві засоби подолання труднощів європейської манери звукоутворення у китайських студентів-вокалістів.....	63

МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Вікторія ОРМАНЖИ. Карнавалізація урбаністичного простору в романі О. Ірванця «Харків 1938».....	69
Любов ПЕЧЕРСЬКИХ. Постмодерністські стратегії художньої рецепції хаосу у романі «Коханці юстиції» Ю. Андруховича.....	76
Наталія РОМАНЕНКО. Перекладацькі трансформації як інструмент стимулювання міжлітературної комунікації (на матеріалі новітнього перекладу роману Е. Гемінгвея «Фієста. І сонце сходить»).....	84
Юлія РУСНАК. Лексема <i>очи</i> в художньому дискурсі Ольги Кобилянської.....	91
Оксана САВЧЕНКО, Марія ШЛЕМКО, Наталія КОВЕРСУН. Підвищення інтересу до вивчення філологічних дисциплін у здобувачів фахової передвищої освіти засобом ігрових технологій.....	98
Sanubar SAMADOVA. Characteristics of the development of national self-awareness ideas in the creativity of Abdurrauf Fitrat.....	103
Anastasiia SKICHKO. The concept of motivation taxonomy from the perspective of cognitive linguistics and psychology.....	108
Наталія СЛІПАЧУК. Конкретно-історичний і типологічний виміри екзистенціальності.....	115
Оксана СТАРШОВА. «На перехресті простору і часу»: простори Нью-Йорка в поезії Василя Махна.....	120
Ірина СУДУК, Юлія КОРОПЕЦЬКА. Вербальні та невербальні засоби привернення уваги читача в розважальних українських інтернет-журналах.....	128
Лілія ТЕРЕЩЕНКО, Віолета НЕЧИПОРЕНКО. Проблеми перекладу власних імен у літературних творах для дітей.....	135
Олеся ТОМЕНКО. Мовна освіта в мистецькому виші: сучасні виклики.....	141
Oksana TOPCHII, Tetyana SHAIUK. Sociolinguistic, interpreting and political dimensions of English-language court discourse of 21 ST century.....	145
Ірина ФІЛАТЕНКО. Ознака як поняттєвий елемент мовленнєвої події в політичному дискурсі масмедіа України.....	151

Nadiia SHEVERUN, Halyna LEITSIUS. Semantic analysis of phraseological units of English, German and Ukrainian languages with time component in economic texts.....	156
Анна ШУЛЬГА. ФСП граничності як субполе аспектуальності у фінській мові.....	163

ПЕДАГОГІКА

Лілія РУСКУЛІС. Формування лексичної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти на уроках української мови: лінгводидактичний аспект.....	169
Тетяна РЯБУХА, Тетяна ГУРОВА, Людмила КУЛИКОВА. Хмарний сервіс Google for Education у практиці змішаного навчання іноземних мов у вищій школі.....	175
Сергій САМОЙЛОВ Становлення і розвиток миротворчого дитячого та молодіжного руху в Україні.....	183
Євгенія СИДОРОВСЬКА. Категорія ввічливості в контексті кіберкомунікації.....	190
Viktoriia SLABOUZ, Nataliia NIKITINA. Principles of using multimedia teaching aids in professional foreign language training of future philologists.....	196
Альона СОЛОДЧУК. Сучасні проблеми планування та проведення навчальних занять з англійської мови.....	203
Олена СТАТІВКА, Наталія ЧАГРАК, Маріанна ЖУМБЕЙ. Методи дистанційного навчання іноземних мов студентів ЗВО.....	210
Світлана СТЕБЛЮК, Ольга ХОМА. Розвиток початкової освіти в Україні: інклюзивне навчання.....	218
Альона СТОРОЖУК. Навчання англомовного аудіювання курсантів вищих військових навчальних закладів у навчальних групах із різним мовленнєвим рівнем і подолання супутніх труднощів.....	223
Елеонора СТРИГА. Літературна компетентність майбутніх синологів та її складники.....	229
Майя СУПРУН, Юлія ГОРДІЄНКО. Використання ІКТ у процесі навчання англійської мови при підготовці студентів гуманітарних спеціальностей.....	233
Світлана ТЕСЛЕНКО. Формування національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку в процесі використання інноваційних технологій.....	240
Крістіна ТОРОП. Дослідження мотиваційної компетентності в школярів із порушеннями інтелектуального розвитку.....	246
Вікторія УДОТ. Формування міжособистісного партнерства в дітей старшого дошкільного віку в процесі ознайомлення із соціальним довкіллям.....	252
Олена УСЕНКО. Навчальні аспекти створення плаката в стилі українського авангарду в процесі дизайн-проектування.....	258
Євген ХРИКОВ, Олена КРАВЧЕНКО, Надія ВАСИНЬОВА. Аналіз потенціалу закладу вищої освіти щодо взаємодії з територіальними громадами.....	265
Ганна ЧЕПУРДА, Олена ШЕСТЕЛЬ. Роль міжнародних стажувань у процесі засвоєння дисциплін професійної підготовки здобувачами вищої освіти спеціальності «Туризм».....	270
Юрій ШАПРАН, Людмила ДОВГОПОЛА, Марія СУПРУНОВА. Уплив методу проєктів на формування предметної компетентності з біології в учнів закладу загальної середньої освіти.....	274
Ірина ШКІЦЬКА. Діяльність редакції наукового фахового видання у світлі академічної доброчесності.....	282
Валентина ЯРЕМЧЕНКО. Духовно-інтелектуальні трансформації європейської освіти.....	289
Сергій ЯШАНОВ, Лариса ШЕВЧУК, Борис ШЕВЧУК. Інтеграція моделей навчання інформатичних дисциплін в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої педагогічної освіти.....	296

РЕЦЕНЗІЇ

Олена КОЛІНЬКО. Рецензія на монографію Ворової Тетяни Петрівни «Герменевтичні парадигми російських літературних казок і неказкових творів першої половини ХІХ століття».....	302
Юрій ШЕПЕЛЬ. Рецензія на монографію Т. В. Громко «Методологія та досвід дескрипції говірки».....	305